

Ända tills dagen Torsten försvann var Mats en helt vanlig tolvåring. Han var med i simklubben, läste böcker från biblioteket, och sen han börjat på Nyvångsskolan var tjejer plötsligt viktiga. Varför visste han inte. När det fanns en tjej i närheten, vilken tjej som helst, så hade han ingenting att säga. Han försökte men huvudet tömdes när tjejerna närmade sig. Och ju närmare de kom desto tommare blev det tills bara ett par, tre hjärnceller for runt inne i vakuumet. Inte för att tjejerna märkte det. De la inte ens märke till Mats. Det gjorde ingen. Han var inte lång som Långe-Jan men inte heller kort som Micke, inte populär som Tommy men inte hatad som Klepto, inte smal som Kaj men inte tjock som Andy. Det enda ovanliga med honom var att hans mamma var död och att han bodde ensam med sin pappa. Men det är inte heller så ovanligt.

Mats och Torsten bodde i Dalby utanför Lund i ett litet rött tegelhus som borde ha sett ut som alla de andra små röda husen i villaområdet. Fem små rum, ett litet kök och en liten tomt. Alla husen runt Biskopsvägen, Domprostvägen, Prostvågen, Kyrkoherdesvägen, Pastorsvägen och vidare ner i den kyrkliga hierarkin var identiska. Utom det de bodde i. Det var Torstens förtjänst. Mats tyckte det var pinsamt men Torsten kunde inte hjälpa det. Allt han rörde vid blev av någon anledning annorlunda. Han försökte vara som resten av världen, men det lyckades aldrig riktigt. Man insåg det redan när man gick förbi på gatan. Mellan villorna och gatan fanns en två meter bred remsa som man inte kunde använda till något förnuftigt. Det vanliga var att man planterade en häck och lite gräs där, eller eventuellt en blomrabatt om man var lagd åt det hållet. Deras hus var annorlunda. Ja, inte huset själv. Det såg likadant ut som alla andra. Rött tegel och längst upp brunbetsat trä. Men det såg man inte. Huset och marken fram till gatan var täckt med björnbärssnår. Täta ogenomträngliga snår som nådde upp till taket, och som en dag skulle ta över världen om inte någon av grannarna i rent självförsvar köpte en ekonomiförpackning Roundup. Från grinden till husdörren gick en smal slingrande stig där man måste se upp så att man inte förlorade mössan. Det märkliga var att Torsten inte förstod att det var något fel med deras hus. När Mats tyckte att de måste göra något åt björnbärssnåren sa Torsten bara att björnbär var gott.

Tisdagen Torsten försvann började som vanligt. Skola tills fyra, och sen ett snabbt besök på biblioteket på hemvägen. En dag som alla andra. Torsten var hemma när Mats kom in. Det var han alltid. Han såg upp från bildskärmen och sa:

"Glömde du något?"

"Det är eftermiddag, pappa", svarade Mats trött. "Skolan är slut."

Torsten stirrade överraskat på honom.

"Satan! Jag har glömt att handla."

Torsten drabbades alltid av panik när han insåg att dagen tagit slut utan att han märkt det. Allt var som vanligt. Det var tjatigt men man kunde inte göra något åt det.

"Du hinner", försökte Mats lugna honom men Torsten hörde inte.

Snabbt sparade Torsten vad han höll på med, stängde av datorn och började leta efter sina andra glasögon. Han hade två par glasögon. Ett par han behövde när han arbetade, och ett par som han gjorde allting annat med. Datorglasögonen låg på tangentbordet när han inte använde dem, Torsten var noga med allt som hade att göra med datorn, men det andra paret kunde han aldrig hitta. Inte heller denna gången.

Mats gick ut i köket och hällde upp ett glas mjölk. Medan han drack betraktade han på fåglarna i trädgården. Två gråsparvar grälade över något de hittat på fönsterblecket, medan en rödfink överlägset väntade på att de skulle tappa sin skatt. De hade mer fåglar i trädgården än någon av grannarna. Torsten sa att det berodde på att deras trädgård liknade en skog och fåglar gillar sådant. Det gjorde grannarna inte. Ibland undrade grannarna varför Torsten bodde i villa när han inte tyckte om trädgård och trädgårdsskötsel. Torsten brukade svara att det inte var trädgården han

hade något emot, utan bara skötseln. Inte för att han behövde säga det. Det märkte man på trädgården. Där det borde växt gräsmatta och potatis fanns det täta snår brutna av ett par ståtliga ekar. Det var det konstiga med trädgården. Trots att Torsten inte gjorde någonting för att den skulle trivas växte allting så fort att det gjorde grannarna nervösa. Docenten i botanik två kvarter längre ner sa att enda stället han sett något liknande var i den tropiska regnskogen. När Mats var liten tyckte han att det var den bästa trädgården i Dalby. Byggde man en koja var det inte säkert att man kunde hitta den igen, och ett bättre ställe att studera fåglar och djur fanns inte. Mats hade varit stolt över trädgården på den tiden. Nu för tiden skämdes han. Det var pinsamt att grannen mitt emot, överläkaren, klagade på att Torstens löv ramlade ner på hans tomt varje höst, och det blev inte bättre av att Torsten brukade säga att han inte insåg att det var något problem, att nästa höststorm säkert skulle städa bort löven. Ta med dem till skogen där de hörde hemma. Faktiskt brukade det bryta ut en fruktansvärd storm natten efter det att överläkaren hotat med polis och hälsovårdsnämnd, och efter stormen var löven borta vilket retade överläkaren ännu mer.

Mats hörde hur Torsten svor inifrån arbetsrummet. Medan Mats väntade passade han på att duka av Torstens frukostrester och torka av bordet. Tydligt hade Torsten inte hunnit äta lunch. Eller så hade han glömt det igen. Ibland undrade Mats vem som tog hand om vem egentligen. Torsten tjänade alla pengar de behövde med sin dator, men i allt annat var han som ett barn. Hjälplos. Om inte Mats påminde honom skulle han inte komma ihåg att äta eller byta kläder - för att inte tala om att duscha.

Mats drack upp mjölken, diskade glaset och ställde undan det. Som vanligt kände han sig lite taskig för att han inte sa något om glasögonen. En av lärarna hade sagt att om man lät slarviga personer leta tillräckligt länge så blev de mindre slarviga. Än så länge hade det inte hjälpt.

"Glasögonen ligger på hyllan", ropade Mats när han tyckte att Torsten fått leta tillräckligt länge.

Det var signalen för att Torsten skulle slita åt sig dem och galoppera iväg som en travhäst som just hört att vinnaren fick extra havre, ut genom ytterdörren, upp på cykeln och iväg mot Konsum. Mats förstod aldrig varför det var en sådan panik, det fanns gott om tid för att handla innan de skulle äta, men sådan var Torsten. Han kunde sitta framför datorn och drömma en hel dag utan att märka att tiden gick, men när han reste sig måste allt hända samtidigt. Denna tisdag var det annorlunda. Efter att Torsten fått på sig glasögonen och slutat svära slog inte dörren igen med ett brak som den brukade. Först tänkte Mats inte närmare på saken, utan gick in i sitt rum och la sig på sängen med en bok från biblioteket. Den var inte särskilt bra, handlade om en kille i Malmö som bodde på Rosengård och hade problem i skolan, men fick duga. Imorgon skulle han gå förbi biblioteket igen och låna nya. Han kunde så klart läsa en av sina egna men han hade läst dem för många gånger.

Fortfarande hördes inte dörren.

Kanske hade Torsten stängt tyst istället för att smälla igen den? Nu blev Mats orolig. Torsten kunde inte stänga dörrar tyst. Ytterdörren gick alltid igen med en knall när Torsten passerade den.

Det första Mats såg i hallen var att dörren till källartrappan stod öppen. Det hade kanske inte varit så farligt om det inte varit för att husen på Kaplansvägen inte hade någon källare. De var byggda på betongplattor som låg direkt på jorden.

"Fuskbygge", sa Torsten som om han förstått sig på sådant.

Mats blev stående och stirrade på den öppna dörren. Det var inte klokt. Han visste att det inte fanns någon källare under huset. Inte ens en hemlig som Torsten byggt som en överraskning.

För det första kunde Torsten inte bygga saker, för det andra kunde han inte hålla något hemligt och för det tredje gick det inte att gräva källare under Dalbyhusen. Försökte man skulle de rasa.

Där dörren till källartrappan låg fanns i vanliga fall en garderob där dammsugaren stod. Mats kunde inte se minsta skynt av vare sig garderob eller dammsugare. När han kikade ner i källaren kunde han se att ljuset var tätt där nere. I själva trappan fanns ingen lampa, men ljuset nerifrån räckte för att man skulle kunna se var man trampade. Om man var beredd att gå ner i en källare som inte existerade. Mats lutade sig fram och försökte se mer av källaren. Det gick inte. Längst ner svängde trappan så att det enda man såg var en kal betongvägg.

Torsten hade försvunnit nerför trappan, ner i källaren. Någon annan möjlighet fanns inte. Om han gått ut genom dörren skulle Mats ha hört honom och han kunde inte ha använt terrassdörren eftersom han då varit tvungen att passera Mats rum.

Han måste ha gått ner i källaren.

Källaren som inte fanns.

Mats undrade om han blivit tokig. Kanske hade han alltid varit tokig. Kanske hade de alltid haft en källare men Mats var så tokig att han inte märkt det.

Nej, han var inte tokig. Han var säker på att han inte var tokig. Tyvärr. Om man är tvungen att välja mellan att gå nerför en trappa som inte existerar, ner i en källare som aldrig funnits, och att vara tokig så är det bättre, mycket bättre, att vara tokig.

Tveksamt kände Mats med foten på första trappsteget. Trappan kändes som vilken källartrappa som helst. Gjuten betong. Grå och hård. En sådan trappa som finns i alla hus med källare. Men det var ingen vanlig källartrappa hur vanlig den än verkade. Det var en källartrappa som inte existerade, som aldrig hade existerat.

"Antagligen ett fuskbygge det också", tänkte Mats dyster.

Det var som det var. Han var tvungen att gå ner och se vad som hänt Torsten. Att ringa polisen och berätta att hans pappa försvunnit nerför en trappa som inte fanns, ner i en källare som aldrig funnits, var inte lönt. Om Mats ville bli utskrattad fanns det lättare sätt. Det räckte med att han lät Torsten köpa kläder åt honom. Klart att han kunde hämta grannen. Han behövde inte berätta att det handlade om en källare, utan nöja sig med att säga att Torsten blivit dålig. Risken var att källartrappan skulle försvinna igen innan Mats fått med sig någon. Försvinna med Torsten där nere i källaren som inte fanns. Dessutom var inte Mats säker på att Torsten ville att grannarna kände till källaren. Han var inte ens säker på att han själv ville att de kände till den.

Mats tog ett djupt andetag och satte foten på trappan. Han ångrade sig och gick bort till paraplystället. Där tog han Torstens promenadkäpp från Amerika. Den var tung och grov, gjord av något konstigt amerikanskt träslag, och om det fanns någon där nere i källaren kunde den vara bra att ha. Visserligen tvivlade Mats på att sådana som gömde sig i en icke-existerande källare skulle bli imponerade av amerikanska promenadkäppar, men han kände sig bättre till mods när han höll den i handen. Torsten brukade ta med den när de promenerade i Dalby Hage, ifall de skulle stöta ihop med stråtrövare. Något Mats tyckte var pinsamt, särskilt när Torsten sa det så att någon hörde det, men nu var det nästan som att ha Torsten med sig.

Källaren blev en besvikelse. En vanlig hobbykällare med arbetsbänk, lagerhyllor från Ikea, ett gammalt köksbord och en pinnstol. Allt slitet som om möblerna antingen hamnat i källaren för att ingen ville ha dem längre, eller för att de stått där så länge att de fått källarpatina. Över arbetsbänken hängde Mats gamla skrivbordslampa som Torsten kastat bort när armen förlorat ett par delar. Åtminstone hade han sagt att han kastat bort den, att man inte kunde använda den till något längre. Tydligt dög den för källaren. Den hängde på ett par snören, vilket såg instabilt och farligt ut men sådant störde inte Torsten. Mats tände lampan. Ljusstrålen lyste upp en tom vägg

som ingen kunde vara intresserad av, men tillräckligt med ljus förirrade sig ner på arbetsbänken för att Mats skulle kunna titta närmare på den. Lampan var inte det enda som hittat ner i källaren. På en spik, sidan om bänken, hängde Mats nya ryggsäck.

"Jädrans Torsten", tänkte Mats.

Mats hade frågat Torsten om han sett ryggsäcken, men Torsten hade nekat. Typiskt Torsten. Han tog alltid Mats grejor och glömda var han gjort av dem, och aldrig erkände han att det var han som tagit dem. Det var inte det att han stal. Han glömde verkligen att han tagit sakerna. Mats tog ner ryggsäcken. Den var fullstoppad med Torstens grejer men inte tung. För att inte glömma den tog Mats på sig den.

Enda skillnaden mellan den här källaren och de Mats sett hemma hos kompisar var att det inte fanns några sågar eller bormaskiner här. Att hitta något sådant hade varit en ännu större chock än källaren själv. Torsten var allergisk mot praktiskt arbete. En gång hade han försökt övertala en elektriker att komma hem till dem för att byta en propp. Inte ens när han erbjöd sig att betala dubbel timlön gick elektrikern med på att komma. Han sa att han var yrkesman och var inte beredd att nervärdera sig själv på det sättet. Inte ens mot pengar. Det löste sig efter att elektrikern förklarat för Mats hur han skulle skruva i proppen.

Nej, en hyvelbänk och en bandsåg hade varit en större överraskning än de flaskor med ödelhjärtan och fladdermushjärnor som Mats hittade när han granskade hyllorna över arbetsbänken. Ja, så stod det på flaskorna och burkarna. Ödelhjärtan, fladdermushjärna, alruna, guldpulver, monsunvind, malen ormtunga. Skrivet på samma små självklitrade etiketter som Torsten använde för frysen. Skrivet med Torstens spretiga stil. Om det verkligen var fladdermushjärnor och ödelhjärtan i flaskorna kunde Mats inte avgöra. Burkarna var fyllda med något konstig, men kanske var det bara torkad svamp. Torsten tyckte om att plocka svamp. Helt säkert var det svamp i burkarna.

"Torsten har blivit galen", tänkte Mats. "Eller så är det jag som är galen. Kanske det går i familjen. Vi är galna hela släkten."

Mats visste inte vilken släkt han menade. Han hade ingen släkt. Ingen mamma, ingen bror, ingen syster, ingen mormor, ingen farmor, ingen morfar, ingen farfar, ingen morbror, ingen farbror, ingen faster, ingen moster, inga kusiner, ingen släkt över huvud taget. Om de inte var inlåsta på ett sinnessjukhus någonstans och Torsten tyckte att det var pinsamt att nämna det. Men Torsten tyckte egentligen inte att någonting var pinsamt.

Försiktigt flyttade Mats på några av burkarna för att se vad som fanns längst in. Det blev värre och värre. I en rödbetsburk fanns något som såg ut som en torkad apa. Åtminstone hoppades Mats att det var en apa. Bakom den en tomatjuiceflaska med paddslem. Mats skruvade av locket. Stanken fick honom nästan att svimma. Koncentrerad rutten tång spetsad med kattpiss. Efter paddslemmet övergav Mats bokhyllan och granskade resten av rummet.

Mitt på bordet stod en gammeldags flaska, en damejeanne, täckt med ett lakan. Mats lyfte försiktigt på skynket. På flaskans botten fanns ett vardagsrum i miniatyr med en gungstol, en gammal radio, ett matsalsbord, två stolar och en matta på golvet. I gungstolen satt en docka, en liten gubbe med pipskägg och uppåtvridna mustascher. Gubben sov. Dockan var så naturtrogen att Mats inte kunde låta bli att knacka på flaskan. Gubben vaknade med ett ryck och sa något Mats inte kunde höra. Snabbt lossade han korken och hörde gubbens irriterade röst:

"Jag kommer. Sa jag inte att jag kommer."

Den lille såg sig sömndrucket om. Fick syn på Mats och fräste ilsket:

"Får inte en gammal vätte sitta och... tänka i lugn och ro?"

När Mats inte svarade granskade den lilla mannen honom närmare.

"Och vem är du?"

"Mats."

"Mats Torstensson", nickade gubben. "Ja, det skulle man nästan kunnat gissa. Du ser ut som Torsten Trollkarl gjorde i den åldern." Den lille mannen skakade ogillande på huvudet. "Försvinn så att jag kan fortsätta att... tänka."

Den lille gubben kallade Torsten för trollkarl. Vad menade han? Det fanns många saker Mats ville fråga. Om källaren. Om alla de konstiga sakerna som fanns på hyllorna. Men viktigaste var att få veta vart Torsten tagit vägen.

"Var är pappa?" sa Mats.

"Hur ska jag kunna veta det? Inte kan en hederlig vätte hålla efter en trollkarl. Det kan ingen. Försvinn äntligen, och låt mig fortsätta att... tänka."

Den lille gubben, vätten, var Mats enda chans att hitta Torsten. Han förstod inte vad som hände men han insåg att polisen inte skulle vara till någon hjälp. Vätten fnös ogillande och slöt ögonen igen. Efter några sekunder öppnade han ett av dem i Mats riktning.

"Jag går inte förrän jag vet var Torsten finns", sa denne.

"Hur många gånger ska jag behöva säga att jag inte vet var trollkarlen tagit vägen. Det får du fråga någon annan."

"Vem?"

Den lilla mannen tänkte efter. Tydligt insåg han att han skulle bli av med Mats fortare om han hjälpte honom.

"Den enda jag kan komma på är Hugg. Trollet. Han är skyldig Torsten Trollkarl en tjänst, så det är möjligt att han inte äter upp dig."

Man såg att survätten beklagade trollets bristande aptit. Mats ville säga att han inte trodde på troll, bara småbarn trodde på tomtar och troll, men å andra sidan trodde han inte på vättar heller. Framför allt inte på vättar. Visserligen hade han aldrig hört talas om vättar innan han träffat den lille mannen, men han visste att om han hört talas om dem så hade han inte trott på dem. Han trodde inte ens på dem nu efter det att han träffat en. Det måste finnas en annan förklaring. En naturlig. Förra terminen hade de haft temadag om narkotika. Biologiläraren hade pratat om droger som gjorde att man såg konstiga saker. Mats undrade om inte mjölken smakat lite märkligt.

"Var hittar jag Hugg?"

"Är du dum? Torsten Trollkarl var inte dum ens som barn."

Mats började lära sig hur man skulle tas med den lille surkatten. Han väntade tålmodigt, utan att säga något, på att vätten skulle fortsätta.

"I Trollskogen naturligtvis", sa vätten till slut.

Trollskogen är en liten skog mellan Dalby och Torna Hällestad. Mats hade varit där många gånger. Där fanns inga troll. Det visste han bestämt men han sa ingenting.

"Tack!"

Vätten knep ihop ögonen hårt för att visa att han inte tänkte säga mer. Innan Mats lämnade källaren täckte han över flaskan så att vätten skulle kunna fortsätta sova. Förlåt, tänka - inte sova. Uppe i huset stängde han automatiskt källardörren efter sig. Innan han gick ut såg han bort mot den. Den hade försvunnit. Där den funnits fanns den gamla vanliga garderoben. Mats gick fram till den, öppnade den och betraktade dammsugaren som stod där den alltid stått. Försiktigt stängde han igen.